

Klättring i fornlämningsområden

Med anledning av att klättring ibland bedrivs på fornborgar vill accesskommittén informera Sveriges nyturmakare om vissa begränsningar som rör fornlämningar. Till varje fast fornlämning hör ett så stort område på marken eller på sjöbotten som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Detta område benämns fornlämningsområde. Fornlämningsområden är kulturresevat och inkluderas i Kulturminneslagen. Kulturresevat är en relativt ny skyddsform. Nationalpark och naturresevat är mer kända skyddsformer.

Lämningar i form av fornborgar finns från bronsålder till vikingatiden med kulmen under den oroliga folkvandringstiden, 400-550 e. Kr. I Sverige finns ca 1000 registrerade fornborgar. Ofta anlades fornborgarna på befintliga klippartier. Klippan gav en strategisk utsikt och gjorde borgen svårintaglig. Många fornborgar ligger dock på klippor utan strategiskt värde och tros därför inte varit militära utan av kultisk betydelse. De tyckte kanske som oss att klippor är vackra. Fornlämningsområdet omfattar som sagt naturen i anslutning till ruinen och vanligtvis inkluderas även de hett eftertraktade klipporna. Huruvida de uppsatta lederna på Gåseborg i Stockholm, läs Bergsport#131, ligger inom resevatsgränserna kände accessansvarig i Stockholms KK inte till. Förvaltande myndighet gör en prövning av varje enskilt fall och klättringen har uppenbarligen inte anses vara något problem hittills. Vidare hantering lämnas till det lokala accessarbetet.

För drygt två år sedan skedde en incident i Göteborg då klippartiet nedanför Hakereds fornborg bultades. Att bultningen var olovlig och inom resevatsgränserna visade sig då förvaltande myndighet gjorde en inventering och upptäckte bultarna. Enligt arbetsrutinerna förbereddes en polisanmälan. Av en lycklig slump är Petra Rudd antikvarie/ärkeolog vid Göteborgs Stadsmuseum, vilket är en nyckelposition i sammanhanget. Petra är klättrare och använde mycket av sitt förtroendekapital, men lyckades övertala de övriga tjänstemännen att inte skicka iväg polisanmälan. Här hade den som bultade tur, vilket man inte kan hoppas på nästa gång.

Vad man skulle dömas till vet vi inte då det inte prövats rättsligt, men det är kan vara bra att veta att man kan dömas till 6 månaders fängelse för fornminnesbrott. Främst vill vi undvika att någon råkar illa ut men det finns risk för ytterligare en konsekvens. I dagsläget finns inte ett enda prejudikat som berör borbultar. Det är mycket oförutsägbart vilka följer ett prejudikat om brott mot Kulturminneslagen skulle få, då det skulle bli det enda fall då borbultar tas upp. Risk att det spiller över på andra bultar? Vi vill undvika ett prejudikat då det riskerar långtgående konsekvenser inte bara för den som döms utan hela klättersverige.

I fallet Hakered trodde nyturmakaren att han hade markägartillstånd då han fått ett jakande från den lokala bonden. Tyvärr finns det mer än ett fall då bultar satts med fel persons tillstånd. Om missförstånd uppstår om juridisk rätt att ge bultningstillstånd, samt att man prickar en fornborgsklippa så ligger bultaren illa till. Enligt lagen är det den som planerar eller utför ett arbete som skall se till att skador på kulturmiljön om möjligt undviks eller begränsas. Det är alltså inte markägaren som ansvarar utan den som utför åverkan. Det är du som utför jobbet som är skyldig att se till att rätt tillstånd söks och beviljats. Uppstår frågetecken kontakta gärna accesskommittén.

Kulturminneslagen 2 kap 21§

”Till böter eller fängelse i högst sex månader döms för fornminnesbrott den som av uppsåt eller oaktsamhet

...olovligen rubbar, tar bort, gräver ut, täcker över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändrar eller skadar en fast fornlämning.

Om brott... begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt döms för grovt fornminnesbrott till fängelse i högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningsmannen har använt särskild utrustning eller annars visat särskild förslagenhet, om gärningen utförts vanemässigt, avsett fornfynd av större värde eller omfattning eller medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne.”

SKF Accesskommité genom Calle Martins

Granskad av Petra Rudd antikvarie/arkeolog vid Göteborgs Stadsmuseum